

שמעתא עמיקתא

גליון תרל"ו | פרשת שמות | תשפ"ה | קהילת הניכוי הישיבות | רמות כ' | ירושלים תובכ"א

שמעתא אליבא דהלכתא

משיעורי הרה"ג הרב יוחנן בורגר שליט"א
מו"ץ וראש כולל הוראה רמות

דין התלוי בהרגשה, האם ההרגשה מעכבת בו

א. המכוון לצאת יד"ח והסיח דעתו. ב. הרגשה סיבה או סימן. ג. בזמן הזה. ד. הוכחה נוספת לנידון הנ"ל. ה. דעתם של גדולי הדורות. ו. תליה בזמן הזה.

א. המכוון לצאת יד"ח והסיח דעתו

כת' **הטור** (או"ח סי' נט) בשם **הרא"ש** בתשובה דברכת יוצר אור וערבית אנו אומרים עם ש"צ בנחת כי אין אדם יכול לכונן תדיר עם ש"צ בשתיקה, וגם אם היה מכוון לדברי ש"צ בשתיקה ובאמצע הברכה היה פונה לבו לדברים אחרים הרי הפסיד הכוונה כי הפסיק באמצעיתא, אבל כשאדם קורא בפיו אף אם קורא מקצתה בלא כוונה יצא. וכן הוא **במ"א** (סי' קכד ס"ק טו וסי' קצג ס"ק ב). וכן פסק **המ"ב** (סי' קכד ס"ק מ, סי' קצג ס"ק ה וסי' קפג ס"ק כז). ועי' **בנה"ל** (סי' נט ד"ה עם השי"ע) ו**בשמעתא עמיקתא** גליון נ"ב.

ויעוי' **בארץ צבי** (ח"א סי' מה ד"ה י"ט) שיצא לבאר דהיינו טעמא שאינו יוצא עיני שמיעה בכה"ג כי אף שיש עורקים מן האזון אל הלב המובילים שמה את הקול אף בלא ידיעת האדם, מ"מ לא חשיב שומע דעיקר שמיעה הוא הרגש וכשאינו מרגיש לאו מידי הוא. ועיי"ש שכת' דבכה"ג נסתפקתי **בש"ס** (נדח נח) דאע"ג דבעינן שתרגיש מ"מ מודה שמואל דמדרבנן טמאה, ו**פרש"י** (נח) דלמא ארגשה ולא אדעתא, מה הפירוש ארגשה ולא אדעתא אם הפירוש דמעיקרא ארגשה ועתה שכחה ולא אדעתא, או דלמא דמעיקרא ארגשה אך שלא שמה לבה לזה, ולפירוש קמא דהיינו דמעיקרא ארגשה אך לא שמה לבה לזה י"ל דבכה"ג לא חשיב הרגשה כיון שלא שמה לבה, ודומה להנ"ל דהשומע ופונה לבו לדבר אחר לא חשיב שומע, ולפירוש השני י"ל דזה חשיב הרגשה כיון שנגע סיבת הטומאה בגוף באופן שאם היתה משימה לבה היתה מרגשת, וכע"ז בר"ן ר"פ שבועת העדות לפניך ידיעה דאם אינו חסר לו רק שימת לב חשיב יודע, עיי"ש. ובלא הרגשה היינו שיצא באופן שאפי' היה משים לב לזה לא היה מרגיש כמו שאנו רואין בתנועת המאכל באצטומא ובדקין ממקום למקום שאין האדם מרגיש כלל אפי' ישים אליו לבו ורוחו, וצ"ע בזה, ע"כ. ויעוי' **בתוס'** (שם יב. ד"ה כיון) שכת' "כיון שבא מן הדרך כו' **וזוכרת שהרגשה**". אולם אין משם ראיה לספק הנ"ל דהתם לא מייירי בהא דארגשה ולא אדעתא, עיי"ש.

ב. הרגשה סיבה או סימן

איתא **בגמ'** (טו טז ב.) אמר שמואל בדקה קרקע עולם וישבה עליה ומצאה, טהורה, דדרשינן עד שתרגיש וכו', אמר רב ירמיה מדפתי מודה שמואל שהיא טמאה מדרבנן, רב אשי אמר שמואל הוא דאמר כו' נחמיה דתנן ר' נחמיה אומר כל דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים, ע"כ.

והנה **בתוס'** (שם ד"ה מודה שמואל) כתבו דרב אשי נמי מודה לדשמואל היכא דלא היה הרגשה דטמאה רק מדרבנן, אלא אתי לפרושי דכי נמצא אקרקע דטהורה אפי' מדרבנן. וכן דעת **הרשב"א** (שם ד"ה רב אשי).

ועי' **בתוס' רי"ד** (שם ד"ה תיש) שפירש בדעת שמואל בתחילת הסוגיא דשם דאם לא הרגישה שיצא כגון זה שנמצא בקרקע טהורה, דאימר לא בדקה יפה ובקרקע הוה מעיקרא, ע"כ. משמע מדבריו שאפי' לפי שמואל דבעי הרגשה מ"מ הדבר נצרך כדי לוודא שבא ממנה, והיינו דהרגשה היא רק סימן וע"כ אם בדקה יפה טמאה.

וכן משמע לכאן **מרש"י** (שם ב.) שהרי פירש דהרגשה פירושה "מרגשת בעצמה" כלומר יודעת בעצמה כשיצא, מבואר מדבריו שהרגשה אין פירושה כפשוטה אלא העיקר הוא ש"יודעת בעצמה". וכן מבואר בדברי **רש"י** (שם טו ב.) שנקט במסקנא דשמואל לא איירי בענין הרגשה כלל. וכן העירוני משמע מדברי **רש"י** בב"ק דף ל"ח ע"א (ד"ה מרקם טהורים). ועיין עוד לקמן בביאור דברי **רש"י** ולפי דברינו שם יש לדחות פשט הנ"ל בדברי **רש"י**. ועכ"פ לשיטת **התוס' רי"ד** הרגשה אינה סיבת הטומאה אלא סימן שבא ממנה, משא"כ לפי **תוס'** ודעימיה.

והמהר"ם מלובלין (א ב) כתב דאין זה סימן אלא סיבת הטומאה. ועיי"ש שהוכיח כן מדברי **הרמב"ם** (אס"ב פ"ט) שכתב דאין טומאה מה"ת עד שתרגיש וכו', ואם לא היה הרגשה ובדקה ומצאה הרי זו בחזקת שבא בהרגשה וכו', הרי לך בהדיא שלא כתב שהיא טמאה אלא מטעם דהרי הוא בחזקת שבא בהרגשה וכו', ואי לא הוי בהרגשה היתה טהורה אע"ג שממנה יצא בודאי שהרי מצאתו בפנים, ע"כ. אולם יש לדחות דס"ל **להרמב"ם** דלולי החזקה אנו מטהרים משום שמא בדקה בעד שאינו בדוק יפה וכדו', וכמ"ש **התוס' רי"ד** הנ"ל בדעת שמואל, אבל כיון שיש חזקה לא תלינן בדבר רחוק.

והסד"ט (סי' קצ ס"ק צג ד"ה וטרם אכלה) דחה דברי **המהר"ם מלובלין**, ונקט **כרש"י** אליבא דר"א שאין הדבר תלוי בהרגשה אלא בבירור הדברים תליא דבעינן דודאי מגופה חזיא. ועי' **בבית מאיר** (סי' קפח סעי' ד"ה תשובה שאלה).

אבל **הבינת אדם** (שער בה"נ אות ט) דחה דברי **הסד"ט** דהרואה יראה שכל ראיותיו יש לדחות. וכת' דשמואל מייירי ביודעת בודאי שהוא ממנה רק שיוודעת בודאי שבא בלא הרגשה ולכן הוצרך ללמוד מפסוק. ועיי"ש שאפי' **לרש"י** גם רב אשי מודה דבעינן הרגשה לשמואל ומש"כ **רש"י** דכל הנה תיובתא אין כוונתו על כל הקושיות שהקשה השי"ס דבודאי צריך לתרץ הנה כדתיירץ השי"ס, אלא אלו ב' קושיות אחרונות מבריינתא דעל בשרה ומתוראה כצא דמסיק להו השי"ס כתיובתא לשמואל, ע"כ. אולם דבריו דחוקים בביאורו של **רש"י**. ו**הערוה"ש** (סי' קפג אותיות מז-נג) גם יצא לפרש דעת **רש"י** באופן אחר, ודחה דברי **הסד"ט**. וכן פסק **הג' מהרש"א** (סי' קפג). ועי' עוד **באג"מ** (יו"ד ח"ד סי' יד ד"ה ומה שכתב).

והנה הפוסקים בריש סימן קפ"ג שהחמירו בכתם ודאי בא מגופה דטמא אף לדידהו אינו אלא מדרבנן, ומשמע שהרגשה הוא סיבה ולא סימן שודאי בא ממנה.

ג. בזמן הזה

והנה בזה"י לרוב אין הרגשה, ולמ"ד דהרגשה אינה אלא סימן י"ל דאכתי יש טומאה מה"ת כשאין תליה מעלמא, ובדרך זה כת' **בקיבץ תשובות** (ח"א סי' פד מ"ה והנה) והוסיף שכן מוכח מהא דפסק **הרמב"ם** (אס"ב פ"ד) דאפי' קטנה בת יום א' שראתה טמאה, וכ"כ **בצפת פענח** (אס"ב פ"ד ח"א) דהיאך משכחת לה בת יום א' תטמא אלא חסר הרגשה אלא ד"רק אם אינה מרגשת אז הוה ריעותא, אבל אם לא שייכא בהרגשה לא משכחת לן. ואלם דבריו לכאן צ"ע דלמלא קטנה מרגשת היא, אלא שאין לה דעת להבחין. וכמו כן מבואר לעיל לדעת רוב הפוסקים הרגשה אינה אלא סיבה ולא סימן. ועי' להלן.

ואף לסוברים דהרגשה הוה סיבה ולא סימן, אפשר דבאמת גם בזה"י יש הרגשה אלא שלא אדעתייהו, אלא דאם נימא הכי דהבר תלוי בחקירת **הארץ צבי** דאם נימא ד"ארגשה ולא אדעתא" פירושו דמעיקרא ארגשה ושכחה י"ל דלעולם אם לא שמה לב כלל להרגשתה לא חשיב הרגשה, ואם נימא דפירושו דמעיקרא ארגשה אך לא שמה לבה לזה, נמצא דאף בכה"ג חשיב הרגשה. ונר' לכאורה לפשוט חקירה זו ע"פ הא דתנן (שם ב.) שמאי אומר דין שעתן, הלל אומר מפקידה לפקידה ואפי' לימים הרבה, וחכ"א לא כדברי זה ולא כדברי זה כו'. ואמרו **בגמ'** (ג) דהיינו טעמא דשמאי הואיל **דמרגשת בעצמה**, והלל כסבורה הרגשת מי גלגים היא, ולשמאי היאכא ישנה, ישנה נמי אגב צערה מיתערא מידי דהוה אהרגשת מי גלגים. ו**פרש"י** "מרגשת בעצמה" כלומר **יודעת בעצמה** כו', ע"כ. מבואר שהרגשה אין פירושה כפשוטה אלא העיקר הוא ש"יודעת בעצמה". ולפי"ז משמע דהרגשה הוה ידיעה ולא א"כ ע"כ דאדעתא פירושו הרגיש ושכחה. ואע"פ שתבנו לעיל שיי"ל שכונתו **רש"י** שהרגשה אינה אלא סימן ולא סיבה, אכתי לדעת **הא"א** ודעימיה דס"ל דאין זה כוונתו **רש"י** שכתבנו ראייה כני"ל. ואע"פ ש**תוס'** דף ג' ע"א (ד"ה מרגשת בעצמה) לא כתבו "כלומר" כוונתו **רש"י** אלא פירושו בזה"ל: מרגשת בעצמה כשנעקר. ועיי"ש בדף ד' ע"א (ד"ה והא). ומשמע מדבריהם דלעולם הרגשה אינה עצם הידיעה, מ"מ י"ל דגם הם מודים דבעינן ידיעה מחמת ההרגשה.

פניני הלכה

היו לפנינו ב' בתי כנסיות א' קרוב וא' רחוק לאיזה ילך

איתא **בסוטה** (כב.) אמר ר' יוחנן למדנו קיבול שחר מאלמנה, דההיא אלמנה דהואי בי כנישתא בשיבתה, כל יומא הוה אתיא ומצלה בי מדרשיה דר' יוחנן, אמר לה בתי לא בית הכנסת יש בשיבתך, אמרה ליה רבי ולא שחר פסיעות יש לי.

ופרש"י קיבול שחר מאלמנה - שהיתה טורחת עצמה יותר מן הצורך כדי לקבל שחר, כדמפרש ואזיל, למדנו שיטריח אדם עצמו במצוה לקבל שחר יותר.

ויעוי' **בב"מ** קז. דרב מפרש קרא דברוך אתה בעיר (דברים נח ג) שיהא ביתך סמוך לבהכ"נ. ר' יוחנן לא אמר הכי, אלא ברוך אתה בעיר שיהא בית הכסא סמוך לשולחנך, אבל בהכ"נ לא, ר' יוחנן לטעמיה דאמר שחר פסיעות יש.

ופרש"י ר' יוחנן לטעמיה - דאמר במסכת סוטה (כב.) שחר פסיעות יש, דאמר למדנו יראת חטא מבתולה וקיבול שחר מאלמנה, שאמרה לו ולא שחר פסיעות יש כאן אם יש בית הכנסת בשכונתי ואני באה לבית מדרשך להתפלל.

וכ"כ לדינא **במג"א** (סי' צ' ס"ק כ"ב) וז"ל ואם יש שתי בתי כנסיות, מצוה לילך לרחוקה, דשחר פסיעות יש (ב"מ קז). והובאו דבריו **באליה רבא** (סי' צ' ס"ק י"ב) **בשו"ע הגר"ז** (סי' צ' ס"י"ב), **בחי' אדם** (כלל י"ז ס"א) ו**במשנ"ב** (סי' צ' ס"ק ל"ז).

וביפה ללב (ח"א יושר לבב אות י' ובנד"מ סי' צ' אות כ"ח) כתב דלא כתב המג"א דמצוה לילך לרחוקה משום שחר פסיעות, אלא ביחיד חדש ובתחילת החינוך שלא קבע מעיקרא מקום בבית הכנסת הקרובה, אבל אם קבע מתחילה כי הקרה ה' לפניו זה הבית כנסת הקרוב לו, או שאותו בית הכנסת הקרוב הוא מקום שהתפללו בו אבותיו מקודם, אזי מצוה בקרוב ותבא עליו ברכה, וכדאמר רב ברוך אתה בעיר שיהא ביתך סמוך לבית הכנסת, כדאיתא בגמ' שם, ופשוט. ע"כ. ודבריו צ"ב דהא בגמ' משמע דר' יוחנן דקאמר שחר פסיעות יש, פליג ארב.

מיהו לאו מילתא פסיקתא היא, דבסידור **בית עובד** (לגרי"ש אשכנזי צ"ל - דינים השייכים בבית הכנסת סי"ה) אחר שהביא דברי המג"א, ציין לדבריו שבספרו גזע ישי מערכת האל"ף סי' כ"ז, דהשיב על דבריו, והוכיח דדוקא באשה נאמר דבר זה בש"ס, דאינה בת חיובא להתפלל בבית הכנסת, וליכא בה במצוה זו משום אין מעבירין על המצות, ולכן טוב לה שתלך לרחוקה משום שחר פסיעות. אבל איש דגברא בר חיובא הוא להשתדל להתפלל בבית הכנסת, אם יניח הקרובה וילך לרחוקה הנה הוא עובר משום אין מעבירין על המצות, ולכן אין לו לילך אלא לבית הכנסת הקרובה אליו דבה פגע ברישא, ודלא כמג"א.

ושם הוכיח דבריו מסוגיא **דמנחות** סד: **דנתן התם** מצות העומר להביא מן הקרוב. ואמרינן בגמ' מ"ט איבעית אימא משום כרמל (פרש"י כרמל תקריב - רך ומלא שתאה התבואה רכה ומגוללת ביד, ואי מייתי מרחוק נשיב לה זיקא ומתקשה בדרך), ואיבעית אימא משום דאין מעבירין על המצות. (פרש"י ואין מעבירין - והלכך כשיצא מירושלים לבקש עומר אותה שמוצא ראשון נוטל, דאין מעבירין על המצות). הנה מפי' דהיאך דיכול לקיים המצוה בקירוב מקום ואיהו אזיל למקום רחוק ה"ל מעביר על המצות ואסור. וההיא דר' יוחנן ע"כ שאני כיון דאיירי באישה דאינה מחוייבת להתפלל בבית הכנסת, ומש"ה ל"ש בה אין מעבירין על המצות, ושפיר לא דאזיל לכה"נ הרחוקה משום שחר פסיעות. אבל באיש לאו שפיר למעבד הכי אלא ילך לבית הכנסת הקרובה אליו.

ד. הוכחה נוספת לנידון הנ"ל

אלא שיש להעיר מדברי רש"י בדף נ"ז ע"ב ד"ה דארגישה) שפירש על הא דאמרו שאם בדקה ומצאה משוך טמאה, עגול טהורה אף אם הרגישה - דאימור הרגשת עד הואי שציערתה בדיקת העד. ופירש **בערוך לנר** (שם נז: על דברי רש"י ד"ה דארגישה) שכוונת רש"י דההרגשה בא ע"י צער, וע"כ כיון שע"י בדיקה יש צער אמרינן שטעתה בהרגשה זו.

והנה **הפלתו** (ס"י קפג ס"ק א) הוכיח **מהתרוה"ד** (פסקים סס"י מז) דבמשוך טמאה אף אם אומרת שלא הרגישה כי אמרינן דצער הבדיקה הטעה אותה. וכן דעת **הסד"ט** (ס"י קפג ס"ק ב) דלא **כהשב יעקב** (ח"א ס"י לו) מובא **במחצה"ש** ריש ס"י קפ"ג דס"ל דהש"ס מייירי שאומרת שהרגישה ועל כן במשוך טמאה כי יש רגלים לדבר לזה, אבל בעגול אף אם אומרת שהרגישה טהורה דאמרינן שההרגשה הטעה אותה. ו**במאירי** (שם נז: ס"ד ו' ולענין) מבואר **כהשב יעקב**, עיי"ש. וע"י **בגרי"ז** (ס"י קפג ס"ק ג) שכת' בדעת הרמב"ם שאם בדקה בעד הבדוק טמאה מה"ת דאמרינן דודאי הרגישה (אבל אם אינו בדוק כיון דאיכא לתלות שמעלמא אתי י"ל דכיון שלמעשה לא הרגישה תלינן לקולא), ובדעת תוס' כתב דכל שבדקה ולא הרגישה הוי "ספק" מה"ת. ועיי"ש (ק"ו"א שם ס"ק ב) וס"י קפג אות ז) תלה מח' הרמב"ם והתוס' הנ"ל במח' שו"ע, רמ"א וש"ך, עיי"ש. ו**מהפלתו** (שם) משמע שלמד שבין לדעת הרמב"ם ובין לדעת תוס' אין זה אלא ספק, ואכמ"ל.

ולפי"ז לכאורה מבואר דאף אם לא הרגישה אלא צער מחמת הבדיקה טמאה וא"כ משמע דאף אם לא הרגישה ממש ההרגשה טמאה. ושמא י"ל דאנן אמרינן שבאמת הרגישה ושכחה מחמת צער הבדיקה.

וכן י"ל דלעולם אנן אמרינן דצער שהרגישה היא לא מחמת הבדיקה אלא מחמת הראייה דחזקת שבא בהרגשה, ואע"פ שהיה גם הרגשת צער מחמת הבדיקה אכתי חשיב הרגשה. וע"י **בשב יעקב** (ח"א ס"י לט ע"ב נט טור ג ד"ה ועוד) שיצא להוכיח שהרגשת זיבת דבר לח לא מקרי הרגשה כיון שלא הרגישה שיצא, דאל"כ איך מצאנו ידינו ורגלינו בהא דריש פ' הרואה (טו:). דפר"ך ת"ש היתה עושה צרכיה וראתה ר"מ אומר אם עומדת טמאה היכי דמי אי דארגשה ויובת אמאי טהורה כו' לעולם דארגשה כו' ואי אמרת דזיבת דבר לח מקרי הרגשה מאי קאמר אי דארגשה הלא ע"כ ארגשה שזב ממנה דהלא המי הרגלים זבין. ועיי"ש שיישב דשאני הכא דכיון שבא עם מי רגלים תלינן הרגשת זיבת דבר לח במי רגלים ומש"ה לא מקרי הרגשה. אולם שוב דחה דאי ס"ד דהרגשת זיבה מקרי הרגשה לא הוי תלינן במידי דאחרינא **דסו"ס הרגישה בפעם א' עם מי רגלים וכה"ג מקרי הרגשה כיון דהכל בפעם א'** אלא ודאי דהרגשת זיבת דבר לח לא מקרי הרגשה, ע"כ. אולם **המהר"ם בנעט** (על הסד"ט ס"י קצ ס"ק א אות ו) נקט דבכה"ג לא חשיב הרגישה בזיבה ודחה דברי הסד"ט שנקט שם דחשיב הרגשה בכה"ג.

ומבואר שנחלקו הפוסקים אם אמרינן דחשיב הרגשה כשההרגשה היתה יחד עם הרגשה אחרת. אולם י"ל דדוקא בהרגשת זיבת דבר לח ס"ל **למהר"ם בנעט** דבכה"ג לא חשיב הרגשה כי אין כאן הרגשת זיבה כלל, אבל היכן שהיה הרגשת צער אנן תלינן שהרגשה ודאי היתה מחמת הפתיחה.

וע"י **בערוה"ש** (ס"י קפג אות נז) שמשמע דס"ל כהצד הראשון **בארץ צבי** שכת' ומהו עניני ההרגשה רבותינו בעלי השו"ע בס"י קפ"ח וריש ס"י ק"ץ כתבו דהוי הרגשת של פתיחה, כלומר שיודעת בזה, וזהו דעת רש"י שכתב מרגשת כלומר יודעת בעצמה כשיוצא ממנה עכ"ל, וביאורו **דהרגשה מקרי כשהכרח שהאדם יודע מזה** כו' ומצינו לשון הרגשה על הידיעה כמו **במגילה** (טו:). מה ראתה אסתר שזימנה את המן אולי ירגיש המקום ויעשה לנו נס, ע"כ.

ואם נימא דההרגשה הוי הרגשה ממש ד"יוודעת בעצמה" י"ל דקטנה אינה בכלל זה, ומיושב לפי"ז קושיא הנ"ל על **הקובץ תשובות** דנקט דבסתמא שקטנה אינה מרגישה, דבדואי אינה בכלל יודעת בעצמה דהרי אין לה דעת, ואע"פ"כ טמאה.

ה. דעתם של גדולי הדורות

וע"י **בשב יעקב** (ס"י לט ד"ה ובאמת גם) שכת' שבאמת גם אני שאלתי אחר עיקרן דבריהם האלו, ויש מרגישינן הרגשה גדולה, ויש שאינן מרגישות כ"א דבר לח, וגם לאו כל עתות שוות בהן לפעמים ע"י הרגשה זו ולפעמים בהרגשה גדולה מזאת כני"ל, ע"כ.

וז"ל **התשורת שי** (מהדו"ק ס"י תנז ד"ה ועוד נוסף) וכבר הוגד לי שעכשיו אין מרגישות וכ"כ בשב יעקב, ונ"ל משום **דנחלשו החושים והדעת וכ"ש עכשיו**, ע"כ.

והערוה"ש (שם אותיות סא - סב) כת' על דברי **השב יעקב** דרבותינו נאמנים עלינו יותר מהן וגם אינן משקרות בדבריהן אלא שאינן מבינות, ודע דכל דבר מותרות שבגוף שהגוף צריך לדחותם הטביע הקב"ה בטבע הגוף שכשיגיע זמן דחיפתם לחוף שיפתחו אז נקבי הפליטה שעד כה היו סתומים כו' ובשעת הפתיחה יש הרגשה וקצת צער כו' ופשיטא שלכולן כן הוא רק גם זה מובן שאין כל הטבעיות שוות יש שקלה אצלן הפתיחה ויש שקשה להן הפתיחה, ע"כ.

וע"י **באג"מ** (וי"ד ח"ד ס"י יז אות יב) שהסכים לדברי **הערוה"ש** הנ"ל וכתב דמה **שפרש"י** (שם נח. ד"ה מדרבנן) דלמא ארגשה ולא אדעתה, מוכרחין לומר שאין כוונתו דמה שמתמאין הוא מספק, אלא כוונתו דמטעם זה שעלולה להרגיש רק הרגש קל דלא תשים לבה ודעתה על כך, ותשכח שהרגישה, גזרו רבנן אף בברי לה שלא הרגישה כלל, ע"כ. ו**בספר מנחת אשר** (נדח סס"י א) הביא **מספר פרי טהרה** שכן קיבל **מהגר"מ פיינשטיין והגר"י קמנצקי** שבראייה רבה תולין שהיתה הרגשה.

וע"י **בדברי יצבי** (וי"ד ס"י פא אותיות ב - ג) שצירף דעת **השב יעקב** לקולא. ועיי"ש (ס"י פז אות ו, ועיי"ש ס"י פה אות ב) שכת' בזה"ל: וכבר כתבתי בתשובה שכהיום ע"פ רוב אין מרגישות כלל ביציאה, וא"כ נימא דעכשיו ליכא דין זה מדא"כ כלל, וע"כ לומר **שמרגישות אלא שמפאת חולשתן אין יודעות מזה**.

והגרנ"ק זצ"ל (חוט שני ס"י קפג ע"ב כט ס"ק ד ד"ה וענין, אות יד) ס"ל דמחמת חולשת הדורות שנתדלדלו הכוחות חזק ההרגשה נחלש, וגם נחלשו החושים ומה"ט אינם יודעות להבחין בהרגשה, ועל כן בראייה בצורת וסת הרי היא טמאה מה"ת. וכן נקט **השיעורי טהרה** (פ"ג ע"ב מז).

ו. תליה בזמן הזה

אלא דלפי"ז יש להקשות איך תולים בכתמים והרי יש לחוש דארגשה ולא אדעתא. וראיתי **בתשובות והנהגות** (ח"א ס"י תצב) שעמד בזה וכתב דכיון שרוב פעמים בכתם לבד אין הרגשה א"א לתלות בסתם שהיה בהרגשה, ע"כ. אולם דבריו לכאורה צ"ע דהרי בזה"ז הוו כשטות בענין זה, ובכה"ג אמרינן חזקת שבאים בהרגשה אף על כתם, וכמו שמבואר **ברע"א** (רס"י פא ד"ה גם קשה לו) **ובלחם ושמלה** (ס"י קצ שמלה ס"ק ה) בענין שוטה שכתמיה טמאים דאמרינן בכה"ג חזקת שבא בהרגשה.

והאג"מ (וי"ד ח"ד ס"י יז אות יב) נקט שאף בזמנינו תלינן, כי עכ"פ חזינן דיוודעות בדיוק מתי מגיע, והאין יודעות הוא רק מה הן מרגישות, ולכן מקילין בכתמים שממש לא הרגישו כלום, עיי"ש. וסברא כזו מצינו נמי **בקובץ תשובות** (ח"א סס"י פד ד"ה אכן).

מסקנא דרינא

א' היוצא ידי"ח ברכה וכדו' ע"י שמיעה ופנה לבו לדברים אחרים אינו יוצא ידי"ח, אע"פ שיש עורקים מן האוזן אל הלב המובילים לשם את הקול אף בלא ידיעת האדם, מ"מ לא חשיב שומע, דעיקר שמיעה הוא הרגש וכשאינו מרגיש לאו מידי הוא. וע"י מש"כ עוד בזה **בשמעתא עמיקתא** גליון נ"ב. ב' דיני טומאה וטהרה יש סוברים שהרגשה אינה אלא סימן ולא סיבת הטומאה ועל כן אין ההרגשה מעכבת, וי"א שאע"פ שההרגשה היא סיבת הטומאה מ"מ היכן שלא הרגישה את ההרגשה מחמת חולשת הגוף וכדו' נחשב הרגשה מן התורה, וכן הוראת הפוסקים.

והביא משמיה דהרב **ארעא דישראל** (מערכת האל"ף ס"י ב) דכתב ליישב סתירת הסוגיות, דרב דדריש ברוך אתה בעיר שיהא בביתך סמוך לבהכ"מ, טעמו משום אין מעבירין על המצוות, ור' יוחנן דס"ל דשכר פסיעות איכא, ס"ל דלית ביה בכה"ג משום אין מעבירין על המצוות. ומעתה טעמא דעומר דמצוותו להביא מן הקרוב, לרב הוא משום דאין מעבירין, ואילו לר' יוחנן טעמא משום דכרמל, וכיון דק"ל רב ור' יוחנן ה"ל כר' יוחנן, אנן ק"ל דשכר פסיעות עדיף ולית ביה משום אין מעבירין, וטעמא דעומר משום כרמל.

מיהו כבר העיר הוא גופיה על דבריו, דהרמב"ם בפי המשניות שם (מנחות פ"י מ"ב) ביאר דמצות העומר לבא מן הקרוב כיון דאין מעבירין על המצות, והענין דאם נזדמנה לאדם מצוה לא יניח אותה כדי שיתעסק לעשות מצוה אחרת, ולפי העיקר הזה נתכוונו להביא את העומר מן הקרוב יותר לירושלים, כדי שלא יניח זה הראוי למצוה וילך לבקש זולתו ואז יעבור ממצוה למצוה ואין דבר זה מותר. ע"כ. וכן פ"י ברע"ב דטעמא משום דאין מעבירין על המצות הלכך כשיוצא מירושלים לבקש עומר אותה התבואה שמוצא ראשונה נוטלה.

והרב גע' ישי יצא לדחות דברי הרב ארעא דישראל, דהא דנ"ח ר' ור' יוחנן בביאור הא דברוך אתה בעיר, אינו ענין להא דאין מעבירין על המצות, דסוגיית דאין מעבירין לא שייכא אלא היכא דיש לו ב' בתי כנסיות לפניו אחד קרוב ואחד רחוק, משא"כ התם דלא איירי אלא בבית הכנסת אחד אם יהיה קרוב או רחוק.

ובעצם סתירת הסוגיות כבר עמד בזה **החיד"א** בספרו פתח עינים (מנחות סד:) וכתב דנראה דל"ק מידי, דהתם בסוגיא אבית כנסת, הבתי כנסיות בקדושתניהו, ובדואי מצלו בגוויחהו, והבית כנסת לא תפסיד כלום, רק דאנו דנים על האדם לאיזה בית הכנסת ילך, ולזה קאמר דילך לרחוק משום שכר פסיעות. אבל גבי ההולכים לקצור העומר, דהשדה הקרוב הוא מפסיד דאין נוטלין ממנו, בזה אמרינן טעמא דאין מעבירין על המצוות.

וברוח חיים (לגרי"ח פלאגי זצ"ל - ס"י צ"י ס"ק ב) כתב ליישב דשאני ההיא דעומר דעיקר המצוה היא ההקרבה בבית המקדש, א"כ כל כמה שמקרב למקום בית המקדש אשר בו נעשה מצוה עדיף טפי, משא"כ לענין בית הכנסת כל מה שהולך לבית הכנסת רחוק אשר שם מקיים המצוה שייך לומר בזה שכר פסיעות להולך לקיים המצוה במקום ההוא.

העולה לדניא - מי שיש לפניו ב' בתי כנסיות, אחד קרוב ואחד רחוק, מצוה שילך לרחוק, משום שכר פסיעות. ואין בזה משום אין מעבירין על המצות, כיון דאין התפילה בבית הכנסת הקרוב מתבטלת מחמתו, ומאיך הוא עצמו מקיים את אותה המצוה [שהיה מקיים בבית הכנסת הקרוב] בבית הכנסת הרחוק ונוטל שכר פסיעות.

נכתב ע"י

הרה"ג הרב **שמעון פלזלי שליט"א**

מו"ץ הקהילה החרדית מעלה אדומים

פניני מוסר

עניני בטחון

חובת ההשתדלות בפרנסה (א)

העמידה בניסיון שא"א להרויח מעשיה נגד רצון ה' - "נסיון עץ הדעת שוה במהותו לנסיון של 'בזיעת אפך תאכל לחם' שנגזר על אדם הראשון אחר החטא, שהרי נתבאר שנסיון עץ הדעת היה בשלימות האמונה, להתחזק שהכל ממנו ית' ולכן אפשר להרויח רק בעשיית רצונו ית', ומאיך כאשר ממרים את פי ה' כאכילה מעץ הדעת, אי אפשר להפיק מכך שום תועלת ובסופו של דבר רק מפסידים.

אדם הראשון נכשל בזה, אך לא היה זה קנס לשם קנס כנקמה בעלמא, אלא לשם תיקון, כי אמנם לאחר החטא נפל לעולם החומרי וקיבל נסיונות קשים יותר, אבל מאותו הסוג של נסיון עץ הדעת". (הגר"ח פרידלנדר, שפתי חיים מידות ועבודת ה' ע"מ תקל)

נערך ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים"

להאזנה לשיעורי בעמח"ס שמעתא עמיקתא שליט"א במספר ישיר 073-295-1244

✉ להצטרפות לרשימת התפוצה ללא עלות ניתן לשלוח בקשה לדוא"ל: amikta@amikta.co.il

לרפוי"ש של הרב יהודה שגיא בן סימה בתשח"י | © שמעתא עמיקתא - לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503